

תהלים פרק כ'

מערך שיעור – מתאים לתכנית הלימודים - שאלון 3381

פתיחה:

מנכ"ל יעזר מציון, הרב חנניה צ'ולק, מספר: מרן הגרא"מ שך זצוק"ל גילה לי סגולה שלחש באוזניו מרן החפץ חיים ולפיה כאשר תוקפת את האדם צרה ומצוקה, רח"ל, שיאמר 3 פעמים את פרק כ' בתהילים, 'למנצח מזמור לדוד, יענך ה' ביום צרה...'. "מרן הגרא"מ שך סיפר לי", הוסיף רבי חנניה שליט"א, "שניסה את הסגולה הזו פעמים רבות, והיא סגולה בדוקה". הרב צ'ולק, גילה אף הוא שאמר זאת פעמים רבות לאנשים שהיו בצרה, והם דיווחו אחר כך שהסגולה פעלה באופן מיידי.

מתי נוהגים לומר מזמור זה?

מידי יום בסוף תפילת שחרית בין 'אשרי' ל'ובא לציון'.
מכיוון שפרק זה מכיל בתוכו את המילים "יענך ה' ביום צרה" נהוג שלא לאומרו בשבתות, בחגים ובימי שמחה אחרים.

מי תיקן את המזמור? המשורר תיקן אותו לכבודו של דוד המלך בצאתו למלחמה.

תוכן המזמור: המזמור הוא תפילה להינצל מצרה ולהיושע בעת מלחמה, והוא כולל תקווה לישועת ה'.

(א) "לְמַנְצֵחַ מְזֻמֹּר לְדָוִד: " – המזמור הזה הוא לכבודו של דוד שהיה שולח את יואב שר הצבא ואת כל ישראל למלחמה, והוא היה נשאר בירושלים ומתפלל על הלוחמים. ועל כך אמרו רבותינו: "אלמלא דוד, לא עשה יואב מלחמה"

המלצה למורה: לנצל הזדמנות זו לדבר עם התלמידים על כוח התפילה כמגן בעת מלחמה.

(ב) "יענך ה' ביום צרה יְשַׁבְּבֵךְ שֵׁם אֱלֹהֵי יַעֲקֹב: " – ה' ישמע לך בעת צרה כשתלחם עם האויב, ויחזק אותך. ומדוע נקרא כאן הקב"ה דווקא "אלוהי יעקב" ולא 'אלוהי אברהם' או 'אלוהי יצחק'? משום שהקב"ה חיזק את יעקב מול לבן ועשיו והם לא יכלו לו, כך לא יוכלו אויבך לך.

המדרש בילקוט שמעוני: ביום צרה. זהו שאמר הכתוב יקראני ואענהו עמו אנכי בצרה. אמר

הקב"ה בשעה שמגעת צרה לישראל, והם מבקשים אותי ויהיו משתפין כבודי עמם, באותה שעה

אני עונה אותם, שנאמר: יקראני ואענהו, למה? עמו אנכי בצרה...

משל לאב ובן שהיו מהלכין בדרך, נתיגע הבן ואמר לאביו: אבא, היכן היא המדינה? אמר לו: בני,

סימן זה יהא מסור בידך אם ראית בית הקברות לפניך הרי המדינה קרובה לך, כך הנביא אומר

לישראל אם ראיתם הצרות שיכסו אתכם מיד אתם נגאלים, שנאמר: 'יענך ה' ביום צרה'.

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
חינוך חרדי

(ג) "יִשְׁלַחְעֲזָרְךָ מִקֹּדֶשׁ וּמִצִּיּוֹן יִסְעָדֶךָ: " - הקב"ה ישלח עזרתו ממקום קודשו שהוא בית המקדש, מקום השכינה, ומציון יתמוך בך.

(ד) "יִזְכָּר כְּלַמְנַחֲתֶךָ וְעוֹלָתֶךָ יְדַשְׁנָה סֵלָה: " - יהיו זכורים לפני ה' המנחות שהבאת, ועולותך יתקבלו לרצון ותאכלם האש וייעשו דשן לעולמי עד. רש"י אומר שהמנחות והעולות הם כינוי לתפילות שאתם מתפללים במלחמה, שיתקבלו לרצון כעולות דשנים ושמנים.

(ה) "יִתְּנוּ לֶךָ כְּלַבְבְּךָ וְכָל־עֲצָתֶךָ יִמְלֵא: " - יתן לך את רצונך ותאוות לבך, וכל עצתך ותוכניותך ימלא.

מובא במדרש: מעשה ברבן גמליאל שהלך אצל חלפו בן קרויה (שם של אדם), אמר לו: התפלל עלי. אמר לו: יתן לך כלבבך. רב הונא בר יצחק אמר: לא אמר כך אלא ימלא ה' כל משאלותיך, זו תפילה מה שאין מתפללין לכל אדם. למה? פעמים שיש בלב של אדם לגנוב או לעבור עבירה, או דבר שאין ראוי לו, ויאמרו לו 'יתן לך כלבבך'! אלא על ידי שהיה לבו שלם לפני בוראו, התפלל עליו כך. (ילקוט שמעוני)

מבואר במדרש שתפילה זו של "יתן לך כלבבך" ו"ימלא ה' כל משאלותיך", היא תפילה שאפשר להתפלל רק על צדיקים כדוד, רק על מי שליבו שלם בפני בוראו, כי אז ודאי רצונותיו ומשאלותיו הם רצונות חיוביים.

(ו) "וְנִרְנְנָה | בְּיִשְׁוִיעֲתֶךָ וּבְשֵׁם־אֱלֹהֵינוּ נְדַגֵּל יִמְלֵא ה' כְּלַמְשָׁאֲלוֹתֶיךָ: " - כשהקב"ה יושיע אותנו, כולנו נרנן לה', ובעזרתו נלך בדגלים למלחמה, וה' ימלא משאלותיך, כי נתגבר במלחמה.

"ובשם אלוהינו נדגול" - עמ"י נחלק לדגלים עוד מזמן חנייתם במדבר. מהי המעלה בכך?

מובא במדרש: משל לעשיר שהיה לו אוצר מלא יין נכנס לבדוקו ומצא אותו חומץ, בא לצאת מן האוצר ומצא שם חבית אחת מלא יין, אמר חבית זו עומדת לי כמלוא אוצר. כך ברא הקב"ה שבעים אומות, ומכולם לא אהב אלא את ישראל, שנאמר: הביאני אל בית היין ודגלו עלי אהבה, ועשה אותם דגלים, שנאמר: 'איש על דגלו באותות', כדי שיהיו ניכרין בני ראובן לעצמם ובני שמעון לעצמם כמלאכי השרת, וכן הוא אומר "ובשם אלוהינו נדגול" (ילקוט שמעוני).

לכל אחד בעמ"י יש תפקיד בפני עצמו כמו למלאכי השרת. דגלים בעמ"י. **הזדמנות לדבר כאן עם התלמידים** על תפקידים שונים במלחמה המקיימים את עמ"י יש את לומדי התורה, את הלוחמים, את אנשי זק"א, את אנשי ההצלה, וכו', לכל דגל יש את התפקיד שלו, וכולם חביבים על ה', ובלבד שהכל יהיה לשם שמים. "בשם אלוהינו נדגול", וכפי שאומר מצודות דוד: "בעזר אלוק נלך בדגלים למלחמה".

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
חינוך חרדי

הצעה לשאלות שיח עם התלמידים:

- אילו 'דגלים' נחוצים במלחמה?
- מה החשיבות של כל אחד מהם?
- האם את/ה מכיר/ה בסביבתך אנשים שמשתייכים לכל אחת מן הקבוצות הללו?
- יש לך סיפור על מעשה שהם עשו במלחמה בתוקף תפקידם?
- מה התפקיד שלנו בעת מלחמה?
- מה אנחנו יכולים לתרום למאמץ המלחמתי?

(ז) "עֲתָה יִדְעֵתִי כִּי הוֹשִׁיעַ אֱלֹהֵינוּ מִיַּד הַיָּדָיו מִשְׁיָחוֹ וְעֵנָהוּ מִשְׁמֵי קִדְשׁוֹ בְּגִבּוֹרֹת יִשַׁע יָמֵינוּ: " - מכך שהקב"ה עשה כעת נפלאות לדוד, שהציל את בני"י מהמלחמה, מכך אדע שגם מה שעד עכשיו ה' הושיע את דוד משיחו, שלא נלכד בידי שאול, זה היה מאת ה' ולא במקרה. ה' ענה לדוד מהשמים שהם מקום קודשו להושיע בגבורות ותשועה הבאים מימין ה'.

(ח) "אֱלֹהֵי בְּרָכָב וְאֱלֹהֵי בְּסוּסֵיךָ וְאֱלֹהֵינוּ בְּשֵׁם ה' אֱלֹהֵינוּ נִזְכָּר: " - האויבים באים להילחם איתנו ברוב רכב וברוב סוסים, בחרבות, רובים וטנקים, והם כלי המלחמה שלהם. אבל אנחנו באים בשם ה', נזכיר במלחמה את ה', ונבקש ממנו עזרה. (ובמלחמה הנוכחית ראינו שהצבא האדיר עם כלי הנשק שלו לא הצליחו, לצערינו, למנוע את החדירה של המחבלים, ה' מחכה לתפילות שלנו).

בעוד שמצודות דוד מבאר את המילה 'נזכיר' מלשון זכרון - נזכיר את הקב"ה ונבקש ממנו עזרה, רש"י מבאר זאת באופן שונה. בויקרא ב' ב' נאמר: "והקטיר הכהן את אזכרתה המזבחה", מבאר שם רש"י את המילה 'אזכרתה' - "הקומץ העולה לגבוה הוא זכרון המנחה, שבו נזכר בעליה לטובה ולנחת רוח:", כלומר: אזכרתה זה לשון הקטרה ותפילה שהאדם מקטיר לבוראו, והיא קרויה בשם זה כי אדם זה, המקטיר את המנחה, נזכר לפני הבורא לטובה. גם כאן "בשם אלוקינו נזכיר" מבאר רש"י: לשון הקטרה ותפילה. נקטיר את לבנו לה' ונתפלל אליו, וכך ננצח במלחמה!

(ט) "הֲמָה כָּרְעוּ וְנָפְלוּ וְאֶנְחֵנוּ קִמְנוּ וְנִתְעוֹדָד: " - הבאים ברוב רכב וסוסים כורעים ונופלים, ואנחנו נקום ונתחזק ונתגבר עליהם. ומכך שנתחזק וננצח במלחמה נדע ש:

(י) "ה' הוֹשִׁיעָה הַמְּלִכָּה יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם קִרְיָאנוּ: " - מי שהושיע עד עכשיו את דוד המלך, שהצילו מיד שאול זה היה ה', וכשם שה' הושיע אותנו, כך הוא יושיע אותנו תמיד ביום שנקרא אליו.

הצעה לשיתוף התלמידים: לבקש מהם דוגמאות לכוח התפילה, לתפילה שהביאה להצלה שלא בדרך הטבע.

פרק כ'

תוכן הפרק: תפילה ובקשה להינצל מהצרה בעת מלחמה והתקווה בישועת ה'.

1. מי שר מזמור זה? מתי?

2. הסבירו "ישגבך" - _____
מדוע הקב"ה מוזכר בפסוק בשם 'אלקי יעקב'?
3. מהיכן יסייע הקב"ה לדוד? (הזכירו שתי שמות למקום זה המופעים בפסוק) - _____
4. מה מתפלל המשורר ביחס למנחות ולעולות? (מצודת דוד) _____
לפי רש"י המנחות והעולות הם משל ל _____
5. "נרננה בישועתך" - הסבירו ע"פ רש"י או מצודת דוד. _____
"ובשם אלוקינו נדגול" - הסבירו ע"פ מצודת דוד. _____
"ימלא ה' כל משאלותיך" - איזו משאלה? (מצודת דוד) _____
6. מה מבין דוד מהנפלאות שנעשו לו עתה במלחמה? (התייחסו לכל המילים בפסוק ז' ע"פ
מצודת דוד) _____
7. באיזו מילה בפס' ט' מזכיר מצודת דוד רעיון דומה? _____
הסבירו משמעות מילה זו. _____
8. מהו הנשק של האויבים במלחמה? _____ ומהו הנשק שלנו? _____
מהי תוצאת המלחמה? (מצודת דוד) _____
8. באיזו בקשה מסכם דוד את הפרק? הסבירו ע"פ מצודת דוד. _____